

VERKORT
JAARVERSLAG
2016

APFA houdt koers in uitdagend jaar

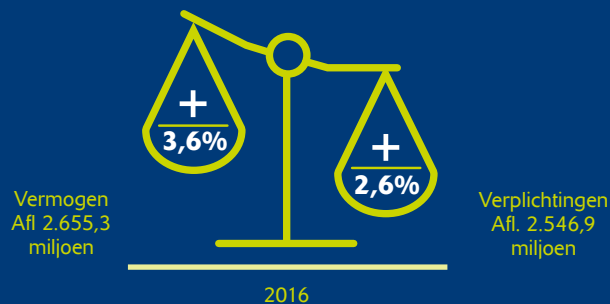
Ondanks uitdagende marktontwikkelingen heeft Stichting Algemeen Pensioenfonds Aruba (APFA) haar financiële positie in 2016 verbeterd en de eigen organisatie sterker en efficiënter gemaakt. De stijgende levensverwachting heeft ertoe geleid dat APFA haar sterftegrondslagen heeft geactualiseerd. Daarnaast zijn nieuwe inzichten met betrekking tot rendementsontwikkelingen aanleiding geweest voor een aanpassing van de rekenrente die APFA hanteert om de pensioenverplichtingen te waarderen. De pensioenverplichtingen zijn de pensioenen die het fonds nu en in de toekomst moet uitbetalen aan haar deelnemers. De internationale financiële markten werden in 2016 opnieuw gekenmerkt door lage renteniveaus en beweeglijke beleggingskoersen.

De beperkte investeringsmogelijkheden in de lokale markt in combinatie met de verplichting om 60% van de beleggingsportefeuille lokaal te beleggen vormden eveneens een belangrijke uitdaging. Ondanks die moeilijke marktomstandigheden heeft APFA in 2016 goede beleggingsresultaten behaald.

Sterkere vermogenspositie

De financiële positie van het fonds is vooral dankzij de goede beleggingsresultaten in 2016 verder verbeterd. Het vermogen van het fonds is met 3,6% gestegen tot Afl. 2.655,3 miljoen. Dat is hoger dan de toename van de pensioenverplichtingen, die met 2,6% stegen naar Afl. 2.546,9 miljoen. De toename van het vermogen is vooral te danken aan de beleggingsopbrengsten.

Bruto- en netto-dekkingsgraad iets verbeterd

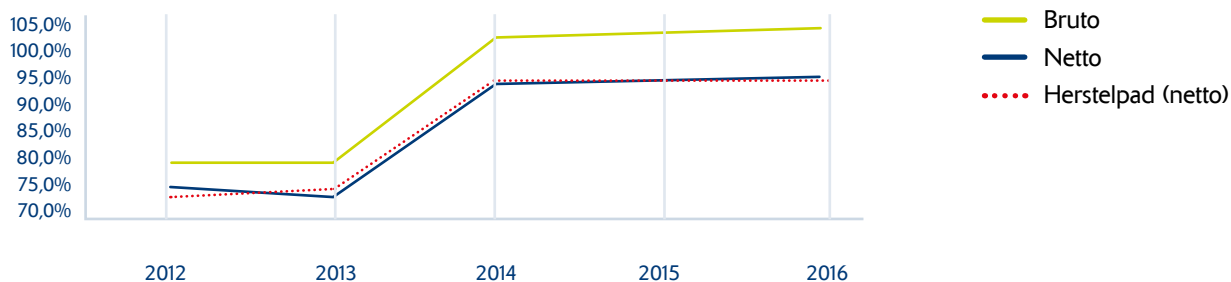
De bruto-dekkingsgraad steeg van 103,2% per eind 2015 naar 104,3% per eind 2016. De bruto-dekkingsgraad is de verhouding tussen de bezittingen en verplichtingen van het fonds uitgedrukt in een percentage. Het behaalde rendement van 5,8% over het belegd vermogen was hoger dan de gemiddelde rente van 4,3% die APFA moest toevoegen aan de voorziening voor pensioenverplichtingen. Dit had een stijgend effect van ca. 1,5%-punt op de dekkingsgraad.

Aan de andere kant was er een verlagend effect op de dekkingsgraad van 0,5%-punt door wijziging van verschillende grondslagen. Hierbij ging het onder meer om de verlaging van de rekenrente, de verzwarening van de sterftegrondslagen en de aanpassing van aannames met betrekking tot het partnerpensioen.

Naast een bruto-dekkingsgraad is er een netto-dekkingsgraad die rekening houdt met vereiste buffers om tegenvallers te kunnen opvangen. De netto-dekkingsgraad is de verhouding tussen de bezittingen verminderd met deze buffer (het weerstandsvermogen) aan de ene kant en de verplichtingen van het fonds aan de andere kant. De netto-dekkingsgraad steeg van 95,4% naar 96,0%.

De hoogte van het vereiste weerstandsvermogen is afhankelijk van de samenstelling van de beleggingsportefeuille. Het weerstandsvermogen steeg gedurende het verslagjaar van 7,6% naar 8,0% als percentage van het belegd vermogen. Dit had een dalend effect van ongeveer 0,3%-punt op de netto-dekkingsgraad.

Dekkingsgraad jaarultimo

APFA loopt voor op prognoses herstelplan

Hoewel de netto-dekkingsgraad is gestegen, is die nog beneden het minimaal vereiste niveau van 100%. Dit betekent dat APFA een reservetekort heeft. Met andere woorden: het fonds heeft wel genoeg geld in kas om de pensioenen te kunnen betalen, maar heeft onvoldoende reserves om tegenvallers te kunnen opvangen. Daarom geldt er sinds 2014 voor APFA een herstelplan. Daarin geeft het bestuur aan welke maatregelen het neemt om te zorgen dat de netto-dekkingsgraad binnen uiterlijk 15 jaar weer 100% is. In 2016 heeft APFA een herziene versie van het herstelplan ingediend bij de Centrale Bank van Aruba (CBA) met enkele relatief beperkte wijzigingen ten opzichte van het vorige herstelplan. De CBA heeft het herziene herstelplan geaccordeerd. De projecties die in het herstelplan zijn opgenomen, tonen aan dat het premiebeleid, het beleggingsbeleid en de voorwaardelijke indexatie naar verwachting zullen leiden tot herstel van het reservetekort binnen 6 à 7 jaren. Dit is ruim voor de maximale einddatum van 1 januari 2029. Volgens het geprojecteerde herstelplan dient de netto-dekkingsgraad 95,6% te bedragen per ultimo 2016. De gerealiseerde netto-dekkingsgraad van 96,0% loopt dus voor op het geprojecteerde herstel.

Geen indexatie in 2016

Op basis van het indexatiebeleid heeft het bestuur moeten besluiten om de NPR 2014-pensioenaanspraken van de deelnemers per 1 januari 2016 niet te indexeren.

Organisatie van beleggingsbeleid

De beleggingsportefeuille van APFA bestaat uit lokale beleggingen en buitenlandse beleggingen. APFA heeft wettelijk de verplichting om 60% van haar vermogen te beleggen op Aruba. De lokale beleggingen worden beheerd door de beleggingsafdeling van APFA. Voor de buitenlandse beleggingen heeft APFA het beheer van de fondsmiddelen uitbesteed aan Russell Investments, die als fiduciair manager handelt binnen het door APFA vastgestelde mandaat. State Street functioneert als onafhankelijke custodian (= administrateur, rapporteur en controleur). Tot eind 2016 werd het bestuur op interim basis ondersteund door Willis Towers Watson bij het formuleren van het beleggingsbeleid en het controleren van de uitvoering door Russell Investments. Deze werkzaamheden zijn overgenomen door de nieuwe directeur beleggingen van APFA.

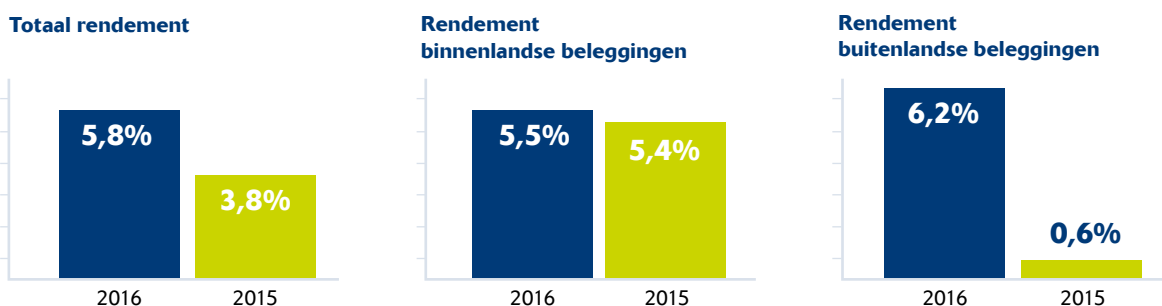
Hoger beleggingsresultaat

De ontwikkeling van het beleggingsrendement is in belangrijke mate bepalend voor de financiële positie van APFA. Het totale rendement op de beleggingen in 2016 was 5,8%. Dit is een goede stijging ten opzichte van het in 2015 behaalde rendement van 3,8%. Het hogere rendement is vooral te danken aan de goede beleggingsresultaten in de internationale beleggingsportefeuille. In 2016 zijn er geen beleggingscategorieën met een negatief rendement.

Voor de binnenlandse beleggingen is 2016 een moeilijk beleggingsjaar geweest. Hoewel het behaalde rendement van 5,5% (2015: 5,4%) in lijn lag met het jaar daarvoor en de verwachtingen van het fonds, vormden de toenemende liquiditeit, de beperkte investeringsmogelijkheden en de daardoor ontstane druk op de lokale rentes belangrijke uitdagingen.

Sterke stijging van rendement op buitenlandse beleggingen

De buitenlandse beleggingen hebben in 2016 een rendement behaald van 6,2%, een sterke stijging ten opzichte van het bescheiden positieve saldo van 0,6% in 2015. Zowel aandelen (7,8%) als obligaties (5,2%) hebben bijgedragen aan dit fraaie resultaat. Om de prestaties van Russell Investments te kunnen meten, vergelijkt APFA het beleggingsresultaat van de buitenlandse portefeuille met een benchmark. Dit is het rendement van een vergelijkbare beleggingsportefeuille in de markt. Het resultaat van APFA was in 2016 0,5%-punt beter dan deze benchmark.

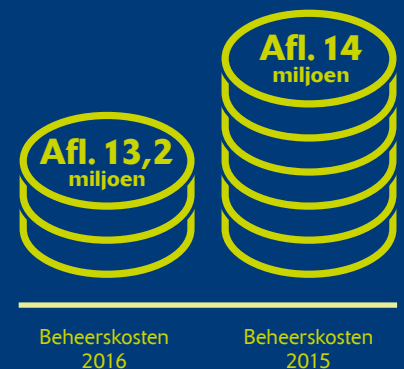

Nadruk op kostenbeheersing

Voor het uitvoeren van de pensioenregeling maakt APFA jaarlijks kosten. Hierbij gaat het om kosten van het pensioenbeheer en kosten van het vermogensbeheer. De kosten van pensioenbeheer bestaan uit kosten voor administratie, communicatie, het inwinnen van extern advies, bestuur en toezicht. Mede dankzij de extra aandacht voor kostenbeheersing, wist APFA de beheerskosten niet alleen binnen de begroting te houden, maar ook te verlagen. In 2016 bedroegen deze kosten Afl. 13,2 miljoen, tegenover Afl. 14 miljoen in 2015.

De kosten die APFA maakt voor het beheer van de buitenlandse beleggingsportefeuille worden in mindering gebracht op het rendement op die portefeuille. Deze kosten bestaan uit drie componenten: de vergoeding voor de fiduciaire manager, de beheerskosten van de beleggingsfondsen en de kosten van de custodian. In 2016 bedroegen deze kosten circa 0,56% van het gemiddeld belegd vermogen.

Het bestuur onderschrijft het belang van kostenbeheersing. De hoogte van de kosten heeft invloed op het rendement van de beleggingen en daardoor ook op de resultaten van het pensioenfonds als geheel. APFA heeft in 2016 een onderzoek uitgevoerd waarbij de huidige uitvoeringskosten zijn vergeleken met de kosten van vergelijkbare pensioenuitvoerders in Nederland. De uitkomsten zullen de basis zijn van een kostenbeheersingsplan in 2017.

Eigen organisatie sterker en efficiënter gemaakt

Om de pensioenregeling op een gedegen wijze uit te voeren en een goede service te verlenen aan de deelnemers en overige belanghebbenden, besteedt APFA veel aandacht aan het waarborgen van een beheerste en integere bedrijfsvoering.

In 2016 heeft het fonds projecten uitgevoerd om de efficiëntie ten aanzien van kosten, interne processen en communicatie te verbeteren.

Op het gebied van deskundigheids- en competentie-ontwikkeling heeft het bestuur en de Raad van Toezicht in 2016 diverse trainingsprogramma's gevolgd in corporate governance, risk management en leiderschap.

Communicatie afstemmen op belanghebbenden

APFA hecht grote waarde aan een transparante communicatie naar alle belanghebbenden. In 2016 heeft het bestuur een communicatiewerkgroep ingesteld die een uitgebreide stakeholderanalyse heeft uitgevoerd en de aanzet heeft gemaakt voor een gereviseerd communicatiebeleid. Zoals in andere jaren heeft APFA in 2016 kwartaalbijeenkomsten gehouden met vakbonden en werkgevers. De algemene deelnemersvergadering werd goed bezocht. In 2016 heeft APFA nieuwe communicatiemiddelen ontwikkeld zoals een brochure over de Overgangsregeling NPR 2014 en een Populair Jaarverslag 2015. De website is uitgebreid met een Papiamento versie.

Eind november 2016 heeft APFA het seminar 'Verandervermogen' voor de Pensioenkoepel CaPAs (Caribbean Pension Funds Association) georganiseerd op Aruba. Er waren ruim 150 deelnemers. CaPAs behartigt de belangen van de pensioensector in de Dutch Caribbean, bevordert samenwerking tussen de pensioenfondsen en organiseert pensioenopleidingen.

Risicobeheersing en compliance krijgen meer vorm

APFA beheerst de financiële risico's en andere risico's die zijn verbonden aan de uitvoering van de pensioenregeling op basis van het Integrale Risk Management Framework. Dit houdt in dat de risicobeheersing op een structurele manier is verankerd in alle geledingen van de APFA organisatie. APFA heeft in 2016 uitgebreide risk management rapportages ontwikkeld voor het bewaken van de financiële risico's en heeft projecten uitgevoerd voor de verdere inventarisatie van o.a. de integriteits- en juridische risico's. Ook heeft de compliance functie meer vorm gekregen in de organisatie. Compliance is het naleven van de geldende wetgeving en gedragsregels. Tevens hebben er workshops en trainingssessies plaatsgevonden over integriteit en de Landsverordening voorkoming en bestrijding witwassen en terrorisme financiering (LWTF) om het bewustzijn van onze medewerkers op dit gebied verder te ontwikkelen.

Bescheiden groei aantal deelnemers

Aantal deelnemers	2016	2015	Mutatie
Actieven (=deelnemers)	6.715	6.636	1,2%
Premievrijen (=gewezen deelnemers)	746	492	51,2%
Pensioengerechtigden (=gepensioneerden)	4.027	3.961	1,7%
Totaal	11.488	11.089	3,6%

Het aantal deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden is in het verslagjaar met 3,6% toegenomen (2015: +2,2%). De groei werd vooral veroorzaakt door de opvoering van een groep ex-deelnemers in de deelnemersadministratie van APFA. Zij hadden onder het voormalige NPR 2005/NPR 2011 de vereiste vijf pensioengeldige dienstjaren niet bereikt, maar hadden geen verzoek tot premierestitutie ingediend. Met de invoering van de Landsverordening Algemeen Pensioen is premierestitutie niet meer toegestaan. Om deze reden heeft het bestuur besloten om met terugwerkende kracht pensioenrechten toe te kennen aan deze groep. Gezien de beperkte omvang van de groep, heeft dit besluit geen effect gehad op de financiële positie van het fonds. Daarnaast werd de groei veroorzaakt door een inhaalverwerking van gegevens van deelnemers in de onderwijssector vanwege een bestandsopschoning.

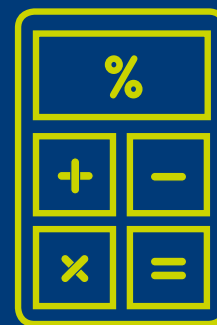
Rekenrente aangepast

Om de pensioenen nu en in de toekomst te kunnen betalen dienen de bezittingen van APFA minstens zo groot te zijn als de verplichtingen. Om de financiële waarde van die verplichtingen te kunnen vaststellen, houdt APFA rekening met het rendement dat zij in de toekomst op de pensioenbeleggingen verwacht te behalen. Dat verwachte rendement noemen we de rekenrente. Door de rekenrente niet te hoog in te schatten is er meer zekerheid dat de beloofde pensioenen daadwerkelijk kunnen worden uitgekeerd.

APFA maakt onderscheid tussen de pensioenverplichtingen voor deelnemers met geïndexeerde aanspraken en de pensioenverplichtingen voor deelnemers met niet-geïndexeerde aanspraken. Deze laatste groep betreft deelnemers die voor 2011 onder de oude PVL-regeling met pensioen zijn gegaan of niet-actief (slaper) waren.

Voor de pensioenverplichtingen van deelnemers met geïndexeerde aanspraken geldt een voorwaardelijk indexatiebeleid. Dat betekent dat als de financiële positie van APFA sterk genoeg is, de pensioenen jaarlijks kunnen worden verhoogd als het bestuur daartoe besluit. Deze verplichtingen voor de geïndexeerden worden gewaardeerd tegen een rekenrente van 4%.

Voor de pensioenen van de deelnemers met niet-geïndexeerde aanspraken wordt een hogere rekenrente gehanteerd. APFA toetst jaarlijks of de gehanteerde grondslagen nog passend zijn. Uit de recente toetsing bleek dat de verwachte rendementen iets lager liggen dan de rekenrente van de niet-geïndexeerde aanspraken. Om ervoor te zorgen dat zowel huidige als toekomstige gepensioneerden erop kunnen rekenen dat zij hun pensioen zullen ontvangen, is de rekenrente voor de niet-geïndexeerde aanspraken aangepast van 4,75% naar 4,50%. De rekenrente van de geïndexeerde aanspraken is gelijk gebleven op 4%.

Geïndexeerde pensioenen: was **4%** en blijft **4%**

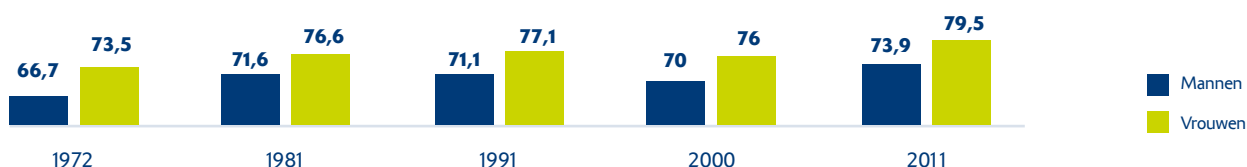
Niet-geïndexeerde pensioenen: was **4,75%** en is nu **4,5%**

APFA houdt rekening met hogere levensverwachting

De ontwikkeling van de levensverwachting beïnvloedt in belangrijke mate hoe lang APFA de pensioenen van de deelnemers moet uitkeren. De gemiddelde levensverwachting is op Aruba, net zoals vrijwel overal ter wereld, in de afgelopen jaren gestegen door betere voeding, hygiëne en vooruitgang van de medische zorg en de wetenschap. Doordat deelnemers gemiddeld langer leven moet het levenslang pensioen dus ook langer worden uitgekeerd. Daarmee dient APFA rekening te houden bij de pensioenopbouw en de premies die zij daarvoor via de werkgevers ontvangt.

Voor het inschatten van de levensverwachting hanteert APFA zogenoemde sterftetafels. Die geven aan hoe lang iemand van een bepaalde leeftijd naar verwachting nog te leven heeft. APFA kijkt daarbij niet alleen naar de gemiddelde levensverwachting van de hele bevolking van Aruba, maar ook naar eventuele afwijkingen in het eigen deelnemersbestand ten opzichte van de totale bevolking. Die blijken er wel te zijn. De deelnemers van APFA leven gemiddeld iets langer dan de totale bevolking van Aruba, wellicht door een beter dan gemiddeld welstandsniveau. In 2016 heeft APFA een uitgebreid sterfteonderzoek uitgevoerd. Op basis van nieuwe beschikbare data heeft APFA de sterftegrondslagen geactualiseerd en de tabellen gemoderniseerd. Eveneens heeft APFA een eigen visie met betrekking tot de toekomstige sterfteontwikkeling geformuleerd. In verband daarmee heeft het fonds een opslag opgenomen in de sterftetabellen om rekening te houden met de toekomstige stijging van levensverwachting.

Levensverwachting Aruba

Bron: CBS Aruba

Toekomstbestendig beleid

Met de aanpassingen van de rekenrente en de sterftegrondslagen heeft APFA belangrijke maatregelen genomen in het kader van een toekomstbestendig beleid. Door actuele, voorzichtige grondslagen te hanteren, is er meer zekerheid voor de deelnemers dat hun pensioen veilig wordt beheerd.

Balans per 31 december 2016

Activa	31 december 2016	31 december 2015
<i>(in 1.000 Arubaanse florin)</i>		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	10.958	11.494
Beleggingen		
Vastgoedbeleggingen	38.922	37.436
Leningen en vorderingen	978.902	993.341
Tot einde looptijd aangehouden beleggingen	620.429	614.664
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen via staat van baten en lasten	936.036	850.418
	2.574.28	2.495.85
Viottende activa		
Premievorderingen, duurtetoelagen en boeterente	36.779	17.561
Te vorderen eenmalige bijstorting en koopsommen	8.620	10.028
Overige vorderingen	15.702	16.476
Liquide middelen	20.000	20.000
	81.101	64.065
Totaal activa	2.666.348	2.571.418
Passiva	31 december 2016	31 december 2015
<i>(in 1.000 Arubaanse florin)</i>		
Vermogen		
Pensioenregeling NPR 2014	108.408	79.952
Voorziening pensioenverplichtingen	2.546.935	2.481.484
Kortlopende schulden	11.005	9.982
Totaal passiva	2.666.348	2.571.418

Staat van baten en lasten over 2016

	Totaal 2016	Totaal 2015
<i>(in 1.000 Arubaanse florin)</i>		
Baten		
Premiebijdragen	69.461	64.668
Uitkering herverzekering	14	111
Opbrengst uit beleggingen	145.286	94.002
Koopsommen vervroegde pensionering	33	-
Totaal baten	214.794	158.781
Lasten		
Dotatie voorziening pensioenverplichtingen	65.451	30.273
Pensioenuitkeringen	107.772	105.600
Herverzekering overlijdensrisico	-	44
Beheerskosten:		
Personeelskosten	6.449	6.834
Kantoorkosten	697	724
Huisvestingskosten	695	704
Algemene kosten	4.707	4.864
Afschrijvingskosten	686	825
	13.234	13.951
Totaal lasten	186.457	149.868
Operationeel resultaat	28.337	8.913
Financiële baten en lasten	119	-7
Totaal resultaat	28.456	8.906

Meerjarenoverzicht van kerncijfers

	2016	2015	2014	2013	2012
<i>(in 1.000 Arubaanse florin)</i>					
Vermogen en dekkingsgraad					
Pensioenvermogen	2.655.343	2.561.436	2.522.851	2.236.155	2.083.018
Belegd vermogen	2.606.564	2.530.088	2.445.878	2.182.231	2.040.796
Weerstandsvermogen	209.057	192.946	177.491	142.666	104.108
Pensioenverplichtingen	2.546.935	2.481.484	2.451.211	2.698.474	2.547.016
Bruto-dekkingsgraad	104,3%	103,2%	102,9%	80,9%	80,1%
Netto-dekkingsgraad	96,0%	95,4%	95,7%	75,6%	76,0%
Baten en lasten					
Premie-inkomsten	69.461	64.668	75.757	133.180	124.528
Beleggingsresultaten	145.286	94.002	139.265	103.495	124.205
Pensioenuitkeringen	107.772	105.600	98.369	92.276	86.974
Beheerskosten	13.234	13.951	13.480	12.488	10.843
Pensioenpremie in %					
Totale premie (% salaris)	16,6%	16,8%	17,7%	36,1%	33,1%
Premie reguliere pensioenopbouw	16,6%	16,8%	17,7%	23,7%	22,9%
Herstellpremie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	12,4%	10,2%
Rendement in %					
Totale beleggingsportefeuille	5,8%	3,8%	6,3%	5,0%	6,5%
Beleggingsportefeuille binnenland	5,5%	5,4%	6,0%	4,9%	5,5%
Beleggingsportefeuille buitenland	6,2%	0,6%	6,7%	5,2%	8,7%
Pensioenvermogen	5,7%	3,7%	5,9%	4,8%	6,2%
Aantal verzekerden					
Deelnemers	6.715	6.636	6.518	6.539	6.451
Gewezen deelnemers	746	492	360	319	283
Pensioengerechtigden	4.027	3.961	3.974	3.767	3.586
Toeslagverlening in %					
Deelnemers	0%	0,16%	0%	0%	0%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0%	0,08%	0%	0%	0%

Volledige jaarverslag staat op website

Het volledige jaarverslag van APFA over 2016 is te downloaden via de website www.apfaruba.org

U kunt ook het jaarverslag opvragen bij **Stichting Algemeen Pensioenfonds Aruba**
Seroe Blanco 4, Oranjestad, Aruba
T (297) 525 2732

Disclaimer

U kunt aan dit verkort jaarverslag over 2016 geen rechten ontleen.

